

Kuran Kelimelerinin Fihristi: Mu'cem Kitapları ile Yazılımın Kıyası

Prof Dr M Akif Eyler
Marmara Üniversitesi
İstanbul, Temmuz 2017

Sunum Planı

Kuran-ı Kerim Fihristi

- Kitâb'ın sayısal tahlili
- Kitâb'ın muhafazası
- Matbû mu'cem örnekleri
- Elektronik mu'cem örnekleri
- Mu'cem yazılımı ve temenniler

Kelime kordinatları
sure:ayet:kelime

1:1:1

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

*bismillâhir-rahmânir-rahîm
innehû lequr-ânun kerîm
fî kitâbin meknûn*

إِنَّهُ لَقُرْءَانٌ كَرِيمٌ

فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ

56:78:2

Sayılarla Kuran

- 30 cüz
- 604 sayfa
- 9040 satır
- 114 sure
- 6236 ayet
- 77430 kelime

Yaklaşık olarak

- 1600 kök
- 4700 türev
- 19,000 farklı kelime
- 77,000 kelime

Kitâb'ın Muhafazası

Benzer ayet çiftleri

لِكِي لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا 16:70

لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا 22:5

Mu'cem Nedir?

MU'CEM (المعجم)

Râvilerin adlarına göre alfabetik olarak düzenlenen eserlerin genel adı.

Sözlükte “kapalılık” anlamındaki *ucme* kökünden türeyen *i'câm* “kapalılığı gidermek”, *mu'cem* ise “kapalılığı giderilmiş (söz, kelime, harf vb.)” demektir. Buna göre benzer harfler arasındaki karışıklığı noktalarla gidermeye *i'câm*, noktalı harflere *el-hurûfü'l-mu'ceme*, bazılarında nokta koymak suretiyle karışıklığı / kapalılığı giderilen alfabe harflerine de *hurûfü'l-mu'cem* denir.

§1. Mu'cem: Matbû Kitaplar

Müellif ve Eseri	Dili	Yayın Yılı	Mevcut Nüsha	Sayfa Sayısı	Muhteva
Gustav Flügel <i>Concordantiae Corani</i>	Latince	1842	1875	219	Sadece indeks
M Fuad 'Abd al-Baqi <i>Al Mu'jam al Mufahras</i>	Arapça	1938	2001	872	İndeks, metin ve bağlam
Mahmud Çanga <i>Kuran-i Kerim Lugati</i>	Türkçe	1985	1994	725	İndeks ve kelime anlamı

Bu tablo sadece bir örnek, benzeri kitaplar çok sayıdadır.

§1. Mu'cem: Matbû Kitaplar

Matbu kitaplara üç örnek:

<http://www.iranicaonline.org/articles/flgel->

https://www.wikiwand.com/en/Muhammad_Fuad_Abdul_Baqi

<http://www.timas.com.tr/yazar/mahmut-canga/>

§2. Mu'cem: Elektronik kitaplar

Müellif ve Eseri	Dili	Yayın Yılı	Sayfa Sayısı	Muhteva
Gustav Flügel <i>Concordantiae Corani</i>	Latince	1898	241	Sadece indeks
M Fuad 'Abd al-Baqi <i>Al Mu'jam al Mufahras</i>	Arapça	1946	782	İndeks ve bağlam
Hanna Kassis <i>Concordance of the Qur'an</i>	İngilizce	1983	??	(erişim yok)

Bu tablo sadece bir örnek, benzeri kitaplar çok sayıdadır.

§2. Mu'cem: Elektronik kitaplar

Elektronik kitaplara üç örnek:

<https://archive.org/details/concordantiaeco00fgoog>

<https://archive.org/details/AlMujamAlMufahrasLiAlfazhAlQuran>

http://www.oxfordislamicstudies.com/Public/book_acq.html

§3. Mu'cem Yazılımı

- kuranmeali.com/mucem.asp

indeks, anlam ve bağlantılar eklenmiş

- corpus.quran.com/qurandictionary.jsp

indeks, anlam ve bağlantıların yanında kelimenin bağlamı da görülebilir

- Arzu edilen yazılım hakkında temenniler

Mu'cem Yazılımı

- kuranmeali.com/mucem.asp

indeks, anlam ve bağlantılar eklenmiş

المعجم المفهرس لألفاظ القرآن الكريم
el-Mu'cem el-Mufehres li Elfaz el-Kur'an el-Kerîm

"el-Mu'cem el-Mufehres" Muhammed Fuad Abdalbaki tarafından 1938 yılında hazırlanmış ve basılmıştır. Kur'an araştırmaları yapanlar için önemli bir başvuru kaynağıdır. Bir lügat (sözlük) değil, Kur'an kelimelerinin nerede ve kaç defa geçtiğini gösteren fihrist niteliğindedir.

Bu önemli çalışmayı veritabanı haline getirip bilgisayar ortamında istifade edilebilir hale getirmeyi amaçladık. Kaynak olarak Abdullah Ahmetoğlu tarafından PDF formatında hazırlanan Mu'cemül Müfehres'i aldık. Kitabın orjinal baskısı ile (kısmen) karşılaştırarak uyumluluğunu test ettik. İlgi duyanlar kitabın orjinalini [buradan](#) indirebilirler.

Titiz bir çalışma yapmaya özel bir gayret sarf etsek de hatalarımız olabileceğini peşinen kabul ediyoruz. Hata veya noksan görülürse düzeltilmek üzere bize bildirilmesinden memnun oluruz. Bu çalışmamızın istifadeye mazhar olmasını Cenab-ı Hak'dan hasseten diliyoruz.

Mu'cem Yazılımı

- corpus.quran.com/qurandictionary.jsp

indeks, anlam ve bağlantıların yanında kelimenin bağlamı da görülebilir

The Quranic Arabic Corpus

Welcome to the **Quranic Arabic Corpus**, an annotated linguistic resource which shows the Arabic grammar, syntax and morphology for each word in the Holy Quran. The corpus provides three levels of analysis: **morphological annotation**, a **syntactic treebank** and a **semantic ontology**.

The Quran is a significant religious text written in Quranic Arabic, and is followed by believers of the Islamic faith. The Quran contains 6,236 numbered verses (*ayāt*) and is divided into 114 chapters.

An example verse from the Quran:

(21:30) Have those who disbelieved not considered that the heavens and the earth were a joined entity, and We separated them and made from water every living thing? Then will they not believe?

Yazılım için Temenniler

92 | Leyl Suresi | Sayfa 595

92) Leyl Suresi
Bismillahirrahmanirrahim

1. Kararıp ortalığı bürüdüğü zaman geceye and olsun.
2. Açılıp aydınlattığı zaman gündüze and olsun.
3. Erkeği ve dişiye yaratana and olsun ki:
4. Doğrusu sizin çalışmalarınız çeşitlidir.
- 5-7. Elinde bulunandan verenin, Allah'a karşı gelmekten sakınanın, en güzel söz olan Allah'ın birliğini doğrulayanın işlerini kolaylaştırırız.
- 8-10. Ama, cimrilik eden, kendini Allah'tan müstağni sayan, en güzel sözü yalanlayan kimsenin güçlüğü uğramasını kolaylaştırırız.
11. O kimse ölüp ateşe yuvarlandığı zaman, malı ona fayda vermez.
12. Bize düşen sadece doğru yolu göstermektir.
13. Şüphesiz ahiret de, dünya da Bizimdir.
14. Sizi alevler saçan ateşle uyardım;
- 15-6. Oraya, yalanlayıp yüz çevirmiş olan o en azgından başkası atılmaz.
- 17-8. Arınmak için malını veren, en çok sakınan kimse ise ondan uzak tutulur.
- 19-0. O yaptığı iyiliği birinden karşılık görmek için değil, ancak yüce Rabbinin hoşnutluğunu gözeterek yapmıştır.
21. Elbette kendisi de hoşnut olacaktır.

سورة الليل

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَ اللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ ﴿١﴾ وَ النَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ ﴿٢﴾ وَ مَا خَلَقَ
الذَّكَرَ وَ الْأُنثَىٰ ﴿٣﴾ إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ ﴿٤﴾ فَأَمَّا مَنْ
أَعْطَىٰ وَ اتَّقَىٰ ﴿٥﴾ وَ كَفَىٰ لِيُسرَىٰ ﴿٦﴾ وَ أَمَّا مَنْ
لَلْيُسرَىٰ ﴿٧﴾ وَ أَمَّا مَنْ
بِالْحُسْنَىٰ ﴿٨﴾ فَسَنِيسِرُهَا بِسُرَىٰ ﴿٩﴾ وَ مَا يُعْنِي عَنْهُ
مَالُهُ إِذَا تَرَدَّىٰ ﴿١٠﴾ إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ ﴿١١﴾ وَ إِنَّا لَنَالِلُ مَا أَخْرَجْنَا
وَ الْأُولَىٰ ﴿١٢﴾ فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّىٰ ﴿١٣﴾ لَا يَصْلَاهَا
إِلَّا الْأَشْقَىٰ ﴿١٤﴾ الَّذِي كَذَّبَ وَ تَوَلَّىٰ ﴿١٥﴾ وَ سَيُجَنَّبُهَا
الَّذِي اتَّقَىٰ ﴿١٦﴾ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّىٰ ﴿١٧﴾ وَ مَا لِأَحَدٍ
عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَىٰ ﴿١٨﴾ إِلَّا ابْتِغَاءً وَ جَهْرًا بِهٖ الْأَعْلَىٰ ﴿١٩﴾
وَ لَسَوْفَ يَرَىٰ ضَىٰ ﴿٢٠﴾

(20:53) şettâ
(24:61) eştâten
(59:14) şettâ
(99:6) eştâten
Benzer...

Sonuç

We see little difference between printed books and e-books. If properly used, e-books (pdf and the like) have the additional power of live links: When the user clicks on a link, the related web page will be displayed. But most pdf pages are simple scanned images of old printed books, therefore they are lacking live links.

Matbû ve elektronik kitaplar arasında pek fark göremedik. Halbuki, elektronik kitapların asıl gücü içindeki canlı bağlantılardır. Bağlantıya tıklayan okuyucu, anında ilgili sayfaya yönlendirilir. Lakin, şu sırada bulduğumuz pdf örnekleri, linkleri olmadığı için, matbû kitapların fotoğrafı olmaktan öteye geçemiyor.

Sonuç

The actual benefit of using computer software is its ability to generate thousands of pages automatically upon request from the users. The underlying database is fixed and limited, but the human-readable web pages are generated by the software and thus presentation possibilities are practically unlimited.

Bilgisayar yazılımını kullanmanın hakiki faydası, gerektiği zaman binlerce sayfayı otomatik olarak üretebilme özelliğidir. Arka plandaki veritabanını sabit ve sınırlı olduğu halde, kullanıcıların arzusuna göre yazılımın üretebileceği web sayfaları pratik olarak sınırsızdır.

3rd International Conference on Islamic Applications in Computer Science and Technologies – IMAN 2015

Müsteşriklerin Kaleminden

Gustav Flügel:

“... the genius of the entire Arabic Language, as found in the writings from the time of Mohammed onwards, has been so much influenced by the power and authority of Koran that its language has itself become, so to speak, the firm base for later eras.”

Bütün Arap dilinin dehası, Hz Muhammed döneminden sonraki yazılarda tespit edildiği şekliyle, Kuran'ın gücü ve otoritesinden o kadar fazla etkilenmiştir ki, onun bizzat kendi dili sonraki çağlar için sağlam bir kaide haline gelmiştir.

Müsteşriklerin Kaleminden

Hanna Kassis:

“Qur’an is to the Muslim what Jesus Christ, and not the Bible, is to the believing Christian. (...) While the language of the Qur’an is poetic, it is not poetry. It is prosodic but not exactly prose. Stylistically, it stands apart from any known body of literature in Arabic and has remained inimitable.”

İncil değil, Hz İsa, inanmış bir Hristiyan için neyse, Kuran Müslüman için odur. (...) Kuran dili şiirseldir ama şiir değildir. Nesirseldir tam anlamıyla bir düzyazı değildir. Stil olarak, bilinen Arapça edebiyat ürünlerinin tümünden ayrı durmuş ve taklit edilemez kalmıştır.